

PÖLHE GEZA

A TÁJÉKOZTATÁS CÉLJA, FELADATA ÉS FORMÁI A KÜLDÖTTRENDSZERBEN

A TAJÉKOZTATÁS ALKOTMÁNYOS FEJLŐDÉSE

A tájékoztatás fejlődése szoros kapcsolatban van egész társadalmi-politikai rendszerünk átalakulásával. A társadalmi viszonyok demokratizálódásával növekedett a tájékoztatás jelentősége is. Önigazgatási rendszerünk fejlődésével a tájékoztatás a döntéshozatal folyamatának szerves részévé vált.

A Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság 1946-os alkotmánya a tájékoztatásról a 27. szakaszban az általános polgári jogok keretében tesz említést: „A polgároknak szavatoltatik a sajtó, a szólás, egyesülés, gyülekezés, nyilvános gyűlések és manifesztációk szabadsága.”

Ez tulajdonképpen a polgári demokrácia fegyvertárából átvett klaszikus jog, amelyet külön és részletesen a sajtótörvénnyel szabályoztunk.

A Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság 1963-ban hozott alkotmánya már jóval nagyobb teret szentel a tájékoztatás kérdésének. A sajtószabadság klasszikus joga új, az önigazgatás fejlődéséből eredő tartalommal bővült. Az önigazgatás hatékonyabb életre keltése céljából a tájékoztatással kapcsolatban is új kategóriák jelentek meg, arra kötelezve az állami és önigazgatási szerveket, hogy munkájukról a nyilvánosságot megfelelően tájékoztassák. Ugyanakkor az alkotmány a közöséggel szemben is kötelezettségeket támaszt a sajtó és egyéb tájékoztatási formák fejlesztésére. Az alkotmány alapelvei külön is hangsúlyozzák, hogy „az önigazgatásnak és a polgárok más jogainak megvalósítása érdekében a társadalmi közösség biztosítja az állami szervek, más társadalmi önigazgató szervek, szervezetek és közfunkciót viselő személyek munkájának nyilvánosságát, s ezáltal mindinkább lehetővé teszi a polgárok sokoldalú tájékoztatását és társadalmi ügyek intézésére való képesítését.”

Ezenkívül az alkotmány külön szakaszban (40. szakasz) foglalkozik a sajtószabadsággal: „az alkotmány biztosítja a sajtószabadságot és a tájékoztatás más formáinak szabadságát, az egyesülési szabadságot, a szólásszabadságot, a nyilvános fellépés szabadságát és a gyülekezési szabadságot. A polgároknak joguk van arra, hogy a tájékoztató eszközök útján kifejezzék és közzétegyék véleményüket, felhasználják a tájékoztató eszközöket, hogy lapokat és más sajtót adjanak ki és információkat terjesszenek más tájékoztató eszközökkel.”

Az idézett részletek önmagukért szólnak arról, hogy az 1946-os alkotmányhoz képest mennyire megváltozott a tájékoztatásra való jog tartalma, amit elsősorban önigazgatási rendszerünk fejlődése tett szükségessé. A polgároknak és dolgozóknak nemcsak arra van joguk, hogy tájékoztuljanak egyes kérdésekben, hanem arra is, hogy másokat tájékoztassanak.

Az 1974-es alkotmány a tájékoztatást egy sok tekintetben új és egyéges módon szabályozza, a korábbi alkotmányokhoz viszonyítva: „A sajtó,

rádió és televízió köteles a valóságnak megfelelően és tárgyilagosan tájékoztatni a közvéleményt, közölni a szerveknek, szervezeteknek és polgároknak a közvélemény tájékoztatását szolgáló véleményét és információit. A közvélemény minél szélesebb körű tájékoztatása végett a társadalmi közönség kedvező feltételeket teremt a megfelelő tevékenységek fejlesztésére."

Az 1963-as alkotmányból megtartottunk és kibővítettünk egyes rendelkezéseket, de ugyanakkor minőségében új rendelkezéseket is beiktattunk, amelyek a tájékoztatást a döntéshozatal szerves részévé teszik. Ez mindenképpen szocialista demokráciánk és öngazgatási rendszerünk fejlődésének az eredménye, de egyúttal kihangsúlyozza az egész tájékoztatás jelentőségét is.

Az új alkotmány az alapelvekben megállapítja, hogy öngazgatási demokráciánk fejlődését mint a proletárdiktatúra sajátos formáját egyebek között a következőképpen biztosítjuk: „a dolgozók minden olyan kérdéstről való tájékoztatásával, amely a társadalmi-gazdasági helyzetünk megvalósítása szempontjából, valamint a hatalmi funkciónak és más társadalmi ügyek igazgatási funkciójának gyakorlásában való minél teljesebb és szakszerűbb döntéshozatal szempontjából jelentős. Minden hatalmi és öngazgatási szerv, valamint minden öngazgatási, köz- és más társadalmi funkciót viselő személy munkájának nyilvánosságával."

Mint ahogy az az idézett rendelkezésekből kiderül, a sajtószabadság polgári értelemben vett joga egy minőségében is új joggá, a tájékoztatásra való joggá alakult át, és amelyre öngazgatású társadalmunkban a polgárok egyik alapvető szabadságjogaként tekintünk.

Ugyanakkor tartalmi szempontból is teljesen új és lényegbevágó változásokat találunk az új alkotmányban: A tájékoztatást kötelezően be kell építeni öngazgatási rendszerünkbe és a döntéshozatal egész folyamatába, a társult munka alapszervezetétől a Szövetségi Szkupstináig.

Az új alkotmány az eddiginél jóval nagyobb mértékben teszi lehetővé a dolgozók jobb tájékoztatását annak érdekében, hogy az általuk termelt javakról saját maguk döntsenek. Az alkotmány egyértelműen kimondja, hogy a dolgozónak joga van a rendszeres tájékoztatásra minden olyan kérdésben, amely egyéni, közös vagy általános érdekeit szolgálja.

Az alkotmány rendelkezései tehát ilyen szempontból új és jelentős feladatot rónak minden öngazgatási és társadalmi tényezőre azoknak a feltételeknek a megteremtése céljából, amelyek a dolgozók és a polgárok jogainak gyakorlását szolgálják.

Az alkotmány nemcsak a dolgozók jogairól beszél, hanem arról is, hogy a társadalmi tevékenységek irányítása és az öngazgatásban való aktív részvétel mindenkinek a kötelessége, és munkájáért a szélesebb társadalmi közösségnek tartozik felelősséggel. Ebből adódóan az alkotmány tájékoztatási rendszerünk minden tényezőjére társadalmi kötelezettséget ró a pontos, tárgyilagos és idejekorán történő tájékoztatás megszervezése céljából.

Legfőbb alaptörvényünk nagy változásokat hozott egész társadalmi-politikai rendszerünkbe a demokratikus döntéshozatal továbbfejlesztésével, amely egyúttal megköveteli egész tájékoztatási rendszerünk átalakítását is.

A JKSZ X. KONGRESSZUSÁNAK ALLASFOGLALASA

A JKSZ X. kongresszusának dokumentumai, valamint a köztársasági kongresszusok és a tartományi választási értekezletek határozatai jelentős figyelmet szenteltek a tájékoztatás kérdéseinek. A JKSZ X. kongresszusán Tito elvtárs beszámolójában a tájékoztatással kapcsolatban egyebek között a következőket mondta: „Az előttünk álló feladatok végrehajtásának fontos feltétele a tömegtájékoztatási rendszer fejlettsége. Műszaki lehetőségei az utóbbi időben rendkívül erőteljesen megnövekedtek.

Most a különböző lapok nagy választékán kívül igen szerteágazó rádió- és televízióhálózatunk van, amelynek nagy az emberek tudatára gyakorolt hatóereje. Ezért külön felelősség hárul a Kommunista Szövetségre abban, hogy kiharcolja az összes tájékoztatási eszközök sokoldalú és arányos fejlődését, a nyilvános szó osztályharcos tartalmát és társadalmi felelősségét."

A JKSZ X. kongresszusának határozatai is arra kötelezik a kommunistákat, hogy kedvezőbb feltételeket teremtsenek az egységes tájékoztatási rendszer kiépítésére és öngazgatási társadalmi rendszerünkbe való szerves beépülésére. A nyilvános tájékoztatási eszközök tevékenységének a társult munka szerepének erősítését kell szolgálnia társadalmi életünk minden területén és a politikai döntéshozatal minden szintjén.

A KÜLDÖTTSEGEK ÉS KÜLDÖTTEK TÁJÉKOZTATÁSA

Az alkotmány rendelkezéseinek és a X. kongresszus határozatainak megvalósítása megköveteli egész tájékoztatási rendszerünk átalakítását annak érdekében, hogy sokkal jobban szolgálhassa a dolgozó emberek érdekeit.

A küldöttségi rendszer bevezetésével a munkásosztály érdekei társadalmi rendszerünk homlokterébe kerültek, és ezzel párhuzamosan biztosítottuk azt is, hogy a döntéshozatal folyamatába a demokratikus elvek az eddiginél jóval nagyobb mértékben jutnak kifejezésre. A különféle testületekben nem képviselők ülnek, akik a munkásosztály nevében hoznak döntéseket, hanem olyan küldöttek, akik a legjobban ismerik a munkások érdekeit, hiszen maguk is dolgozó emberek. Ugyanabban a környezetben élnek, ugyanazokkal a problémákkal találkoznak, ugyanazok az érdekeik és szükségleteik, mint a többi dolgozóknak. A különféle testületekben tehát nem mások közvetítésével tárgyalnak a dolgozók érdekeiről, hanem maguk döntenek munkájuk eredményéről a társadalmi élet minden területén.

Minden dolgozó alkotmányos joga nemcsak az, hogy részt vegyen a döntéshozatalban, hanem az is, hogy kezdeményezze egyes kérdések megvitatását. Ennek megvalósítására nyújtanak lehetőséget a különféle küldöttségek, amelyeket a dolgozó emberek és polgárok hoznak létre az alapszervezetekben és egyéb társadalmi közösségekben. A küldöttségek tehát öngazgatási rendszerünk alapsejtjeit képezik, és tevékenységükkel részint lehetővé teszik minden dolgozó bekapcsolódását a döntéshozatal folyamatába, részint pedig véleményükkel, állásfoglalásaikkal megkönnyítik az öngazgatási testületek munkáját.

Ahhoz azonban, hogy a küldöttségi rendszer eredményesen tevékenykedhessen, igen sokrétű és alapos tájékoztatásra van szükség azok számára, akik ebben az összetett gépezetben tevékenykednek. Következésképpen küldöttségi rendszerünk merőben új, a parlamentáris rendszertől igen eltérő tájékoztatást követel meg.

A tájékoztatásnak a küldöttségi rendszerben az öngazgatási viszonyok szerves részévé kell válnia, mert a szervezett dolgozók csak így lehetnek hatékony résztvevői a döntéshozatalnak. A tájékoztatásnak lehetővé kell tennie az álláspontok összeegyeztetését és a különféle megállapodások elfogadását minden szinten.

Ha figyelembe vesszük, hogy öngazgatási társadalmunkban különböző és reális, társadalmi szükségletből adódó érdek összehangolására van szükség, akkor megállapíthatjuk azt, hogy ilyen szempontból a tájékoztatásra jelentős feladat hárul. A küldöttségek és küldöttek a tájékoztatás segítségével szerzik tudományt egymás nézeteiről, ezáltal jóval könnyebben és gyorsabban jutnak egységes álláspontra, elkerülve a különféle konfrontációkat és az érdekek közvetítőit.

Az alkotmány világosan megállapítja, hogy a döntéshozatal folyamata, az egyes kérdések megvitatása az alapküldöttségekben kezdődik. Ebből adódóan a különféle testületeknek kötelességük gondoskodni a

küldöttségek tájékoztatásáról. Tekintettel arra, hogy minden küldött valamilyen küldöttségnek is tagja, a küldöttségek tájékoztatásával részben megoldódik a küldöttek informálása is. Az utóbbiaknak azonban az érdekek összehangolása céljából jóval bővebb és sokrétűbb tájékoztatásra van szükségük.

A küldöttek és küldöttségek tájékoztatásának alapvető célja nem az, hogy „valamit valamiről megtudjanak”, hanem hogy általa hatékonyabbá, eredményesebbé és gyorsabbá tegyék a határozatok meghozatalát. A tájékoztatásnak tehát semmi esetre sem szabad öncélúnak lennie, hanem minden esetben — függetlenül attól, hogy milyen szintről van szó — a határozathozatal megkönnyítését, demokratikusabbá tételét kell szolgálnia.

A Szövetségi Statisztikai Hivatal kimutatásai szerint az elmúlt megbízási időszakban hazánkban körülbelül 72 500 különféle küldöttség csaknem egymillió taggal tevékenykedett a társadalmi-politikai és gazdasági élet irányításában. Jogosan merül fel a kérdés, hogyan lehet megszervezni ennek a nagyszámú küldöttségnek a tájékoztatását?

Mindenekelőtt abból kell kiindulni, hogy a küldöttségek tagjai sem nem gépek, sem nem robotok, hanem olyan emberek, akiknek a magánéletükben is napról napra különféle problémákat kell megoldaniuk. Semmi esetre sem lenne szabad megengedni azt, hogy „jó tájékoztatás” címén — amire sajnos az elmúlt megbízási időszakban számos példa akadt — papírhalmazokkal és a kimutatások tömkelegével árrasszuk el őket. Ezzel tulajdonképpen gyakran az ellenkező hatást érjük el, és csak formálisan teszünk eleget alkotmányos kötelezettségünknek.

Miről és hogyan kell tájékoztatni a küldöttségeket? Elsősorban arról, amiről dönteniük kell, és ebből adódóan szükség van arra, hogy környezetükkel megtárgyalva a problémákat egységes álláspontra jussanak. Ezeknek az információknak mindenképpen funkcionálisnak kell lenniük: tartalmasaknak, rövideknek, világosaknak, könnyen érthetőnek és nem utolsósorban idejekorán történőeknek. Gyakorlatilag az információnak tartalmaznia kell minden javaslat lényegét, az esetleges változatait, de ugyanakkor fel kell tüntetnie a társadalmi-politikai szervezetek és egyéb szakegyesületek véleményét is, mindazokét a szervekét és szervezetekét, amelyek a kérdést illetően állást foglaltak. Minden ilyen információnak tartalmaznia kell egyfajta politikai állásfoglalást is, valamint azt, hogy egy-egy döntésre váró problémában milyen változatok adódhatnak, illetve hogy egy-egy variáció milyen pénzügyi vagy egyéb következménnyel járhat. A tájékoztatást nagymértékben segíthetné, amennyiben feltüntetnék az adatok fellelhetőségének helyét is. Elengedhetetlenül szükséges az is, hogy a küldötteknek szánt információ valós legyen, és rá kell mutatnia azokra a különféle érdekekre, amelyek egy-egy döntéshez kapcsolódnak.

A napirendre kerülő kérdések jelentősége és tartalma határozza meg az információ terjedelmét és a tájékoztatás módját. Vannak kérdések, amelyekről minden dolgozónak véleményt kell mondania, és vannak olyanok, amelyekben elegendő csak a küldöttségnek álláspontját kikérni. A „Mindenkinek mindenről véleményt mondani” elv a küldöttrendszer papalizálásához, illetve a formális működéshez vezetne. Ugyanakkor azonban azt sem szabad megengedni, hogy „szelekció” címén bárki is meggátolja a küldöttségeket a döntéshozatalhoz szükséges tájékozottság megszerzésében.

A jól elkészített információk egyúttal a küldöttségek tagjainak továbbképzését is jelenthetik.

A küldöttségek tájékoztatásáról elmondottak természetesen a küldöttek informálására is vonatkoznak. Különösen érvényes ez az anyagok terjedelmére — jóllehet különböző szinten bírálták már ezeket —, de még mindig sok fölösleges információt tartalmaznak, és csak kisszámú küldött számára érthetőek.

A küldöttek számára rendkívül fontos, hogy idejekorán megkapják a különféle információkat, amelyeknek tartalmazniuk kell a döntésho-

zatal minden fázisát a javaslatéltétől a végső határozat betérjesztéséig. Ezenkívül az eredményes döntéshozatal érdekében a küldöttek számára lehetővé kell tenni, hogy saját maguk is tájékozódjanak. Más szóval ápolni kell azt a gyakorlatot, miszerint a küldöttek önkzedeményezőleg gyűjthetnek különféle adatokat érveik alátámasztása céljából.

Tekintettel arra, hogy a küldöttségi rendszer új tartalommal gazdagította öngazgatási gyakorlatunkat, természetes, hogy a tájékoztatási rendszerünk is reformálásra szorul — a már meglevő tájékoztatási formák mellett újak bevezetésére is szükség mutatkozik. Egy ilyen forma lehet a szkupstinai közlönnyök rendszeres megjelentetése, amelyek feladata elsősorban az lenne, hogy gondoskodjanak a küldöttek és küldöttségek idejekorán történő tájékoztatásáról. Minden küldött-testület felelős saját tájékoztatási módszerének megszervezéséért és egész tevékenységéért.

Hazánkban 1975 óta jelenik meg a JSZSZK közös közlönnye, de a köztársaságok és tartományok külön is gondoskodnak saját küldöttek tájékoztatásáról. A köztársaságokban és tartományokban ilyen céllal a következő közlönnyök jelennek meg: Skupštinski pregled Szerbiában, Delegatski vjesnik a Horvátországban, Poročevalac Szlovéniában, Delegatski informator Macedóniában, Bilten za delegacije i delegate Bosznia és Hercegovinában, Delegatske novine Crna Gorában, Delegatske novine és Gazeta e delegatve Kosovón, valamint Delegatski glasnik és Küldöttek Hiradója Vajdaságban. Ezeknek a példányszáma csaknem félmillióra tehető, és mivel legtöbbjük valamilyen újság mellékleteként jelenik meg, nemcsak a küldöttek és küldöttségek, hanem az egész lakosság jobb tájékoztatását szolgálják. Ezenkívül — mint ahogy az a címekből is kiderül — hazánk nemzetei és nemzetiségei saját anyanyelvükön informálódhatnak a napirendre kerülő kérdésekről. A legtöbb községben a küldöttek községi testületei is megszervezték a delegációk tájékoztatását, amelyet a küldött-testületek értekezleteit megelőző közlönnyök kiadásával oldanak meg.

A küldöttségek tájékoztatásában nagy szerepet játszanak maguk a küldöttek is. Az alkotmány egyébként kötelezi is őket arra, hogy rendszeresen tájékoztassák saját küldöttségüket, illetve azokat a szervezeteket és más közösségeket, amelyekből meg lettek választva. A küldöttek és küldöttségek rendszeres kapcsolata biztosítja az úgynevezett kétirányú tájékoztatást: egyrészt a küldöttek tájékozódnak a delegációk véleményéről, álláspontjukról, másrészt pedig felvilágosítással szolgálnak a különféle testületek munkájáról és határozatainak értelmezéséről.

A SAJTÓ, RÁDIÓ ÉS A TELEVÍZIO SZEREPE A KÜLDÖTTSEGEK TAJÉKOZTATÁSÁBAN

Tekintettel arra, hogy a küldöttségek az álláspontjaikat, véleményeiket a dolgozó emberek és polgárok nézeteire, állásfoglalásaira alapozzák, tevékenységük sikere nagymértékben függ az egész lakosság tájékozottságától. Ebben a tekintetben igen jelentős szerepet játszik a sajtó, a rádió és a televízió. A nyilvános tájékoztatási eszközök egyik legfontosabb feladata, hogy teljes programjukkal bekapcsolódjanak a dolgozók és polgárok sokrétű tájékoztatásába. Ez a követelmény igen jelentős kötelezettséget ró a nyilvános tájékoztatási eszközök szerkesztősegeire. A nyilvános tájékoztatási eszközök semmi esetre sem úgy érhetnek el eredményes tevékenységet, ha az egész teret vagy az egész műsoridőt a küldöttségek informálásának szentelik, hanem úgy, hogy ha egy olyan kiadói, illetve műsorpolitikát folytatnak, amely hozzájárul az egész lakosság sokoldalúbb tájékoztatásához. Tevékenységük akkor lesz eredményes, ha a dolgozó ember nemcsak a tájékoztatás tárgyát képezi, hanem szubjektumát is — más szóval maga is aktívan részt vesz mások tájékoztatásában. A nyilvános tájékoztatási eszközök egyik legfontosabb feladata tehát az, hogy a dolgozókat és polgárokat kapcsolják be az egész tájékoztatásba. Ezáltal kifejezésre juthatnak mindazok a testületi, ágazati és

egyéb reális szükségletekből eredő érdekek, amelyek jelen vannak öngazgatási társadalmunkban. Közvetítésükkel szereshetnek tudomást a különféle érdekekről a küldöttek és küldöttségek is, és ezeknek a ismereteknek a birtokában jóval könnyebben tudnak jó, a teljes közösség számára megfelelő döntéseket hozni.

A korábbi időszakban a nyilvános tájékoztatási eszközök főleg a fórumok, testületek munkájáról, határozatairól tájékoztatták a nyilvánosságot. A küldöttségi rendszer az egész társadalmi berendezésünk a jövőben sokkal több olyan információt követel, amely a soron következő feladatok megoldásáról szól. Ezen a téren már bizonyos kedvező irányú tevékenységről is beszámolhatunk. Az újságok hasábjain, a rádió és a televízió műsoraiban az utóbbi időben egyre nagyobb figyelmet szentelnek a társult munka és a dolgozó emberek érdekeinek, szükségleteinek és problémáinak. Ezenkívül az újságokban újabban különféle társadalmi megállapodások, törvénytervezetek és egyéb dokumentumok jelennek meg külön mellékletként, azzal a céllal, hogy minél szélesebb körben és sokrétűen tájékoztassák a lakosságot a soron következő feladatok megoldásáról. Öngazgatási társadalmi rendszerünkben a tömegtájékoztatási eszközök feladata tehát elsősorban az lenne, hogy „legkülönbözőbb újságírói műfajok és kifejezési formák alkalmazásával lehetővé tegyék hazánk népei nemzeti ségét, valamint minden dolgozója és polgára számára a tömeges kommunikációt és ezáltal állandó és sokrétű tevékenységre serkentésük a lakosságot az új alkotmány és a JKSZ dokumentumainak szellemében.”*

Öngazgatási társadalmunk tájékoztatási rendszerében egyre többször és a legkülönbözőbb szinten vetődik fel a községi tájékoztatási központok megalakításának gondolata. Ezeknek a célja elsősorban az lenne, hogy minél szakszerűbben tájékoztassák a küldöttségeket, küldötteket és minden érdeklődő polgárt. Létrehozásukkal lehetőség nyílana a különféle anyagok, statisztikai és egyéb kimutatások és más dokumentáció egy helyen való tárolására a javaslattételtől a társadalmi-politikai szervezetek és egyéb szakegyesületek véleményén keresztül a legkülönbözőbb kimutatásokig és irodalomig. Ezekben a tájékoztatási központokban a küldöttségek tagjai a rendelkezésre álló adatok segítségével főleg horizontális irányban bővíthetnék ismereteiket egy-egy témakörrel kapcsolatban. Általuk a küldöttségek nagyobb betekintést nyerhetnének a társadalmi-gazdasági és politikai folyamatokba egy — a döntéshozatalhoz elengedhetetlenül szükséges — átfogóbb szemlélet kialakítása érdekében.

A községi tájékoztatási központok jó adatokkal szolgálhatnának a nyilvános tájékoztatási eszközök számára is egy-egy probléma elmélyültebb elemzéséhez, másrészt pedig fontos láncszemet jelenthetnének öngazgatási társadalmunk egységes tájékoztatási rendszerének megteremtésében. Ezeknek a létrehozása, fejlesztése és egymással való szorosabb együttműködése lehetőséget nyújtana a korszerűbb adatfeldolgozás bevezetésére, valamint azoknak a tényeknek az alaposabb feldolgozására, amelyek valamilyen formában hozzájárulnak a döntéshozatal résztvevőinek tájékozottságához.

Tájékoztató rendszerünk hatékonyságának egyik igen fontos tényezője a nyelv. Ez a tényező nemcsak kulturális és esztétikai szempontból játszik igen fontos szerepet, hanem társadalmi-politikai, gazdasági szempontból is. Az újságírás sajátos nyelvezete számos esetben képezte bírálat tárgyát mind nyelvi, mind pedig társadalmi-politikai szempontból. Öngazgatási rendszerünk megköveteli azt, hogy a küldötteket és a küldöttségeket könnyen érthető és nyelvi szempontból mindenki számára hozzáférhető módon tájékoztassák a döntésre váró kérdésekről. Az elvont, idegen szavakkal teletűzdelt kifejezési mód csak kevés küldött és küldöttségi tag számára érthető. Az ilyen módon történő tájékoztatás az ellenkező hatást válthatja ki és nehéz megértésük elidegenítheti, érdektesenné teheti az olvasókat. Sokan közülük nehéz nyelvezetük miatt el sem olvassák végig az információt. Különösen vonatkozik ez a közlönnyök

* Igor Leandrov: Masovno komuniciranje kao naučna disciplina.

és egyéb ülésekre készült jelentések nyelvezetére. Ugyanakkor óvakodni kell a cikornyás irodalmi nyelv használatától is, mert az kétértelműséghez vezethet. Tájékoztatási rendszerünk a pontos, világos, mindenki számára érthető kifejezőmód használatát követeli meg.

A TÁRSADALMI-POLITIKAI SZERVEZETEK SZEREPE A TÁJÉKOZTATÁSBAN

A tájékoztatás fejlesztése a küldöttségi rendszerben szorosan összefügg az egész rendszer fejlődésével. Ez egy olyan egymásra utaltságú folyamat, amelyet nem lehet máról holnapra megoldani. Megvalósításában öngazgatású társadalmunk minden tényezőjének részt kell vállalnia, de legfőképpen a Szocialista Szövetség és a Szakszervezeti Szövetség, a küldöttrendszer két legfőbb tényezője nyújthat hathatós segítséget fejlesztésében. Eppen ezért a JK SZ közelmúltban megtartott XI. kongresszusa is igen jelentős figyelmet szentelt egész tájékoztatási rendszerünk fejlesztésének. A kongresszusi jelentés rámutatott arra, hogy az elmúlt négy évben jelentős sikereket értünk el a tájékoztatási propaganda tevékenységben, ami a Kommunista Szövetség fokozottabb tevékenységének és eszmei-politikai szerepe teljesebb érvényre juttatásának az eredménye. Figyelemre méltó haladást értünk el egész tájékoztatási rendszerünk felkészítésében az öngazgatási viszonyokból adódó feladatok megvalósítására. „A sajtó, a rádió, a televízió tartalmassá és jobbá, témák tekintetében pedig sokrétűbbé vált, és nagyobb szerepet vállalt a Kommunista Szövetség programirányvételében és politikájában, az öngazgatású társadalmi viszonyok fejlesztésében, a munkásosztály vívmányainak afirmálásában.”*

Ezek az eredmények elsősorban annak köszönhetők, hogy a Kommunista Szövetség az elmúlt időszakban széles körű tevékenységet fejtett ki a tájékoztatási tevékenység anyagi és műszaki alapjainak felfelépítésére, társadalmiasítása és egész öngazgatási rendszerünkhöz való hozzáidomítása érdekében. Ennek a ténykedésnek a középpontjában azok az erőfeszítések álltak, amelyek a társadalmi viszonyok megváltoztatását szorgalmazzák a tájékoztatásban annak érdekében, hogy ez a társadalmilag igen fontos tevékenység a munkásosztály történelmi érdekeinek fegyverévé váljon. A Kommunista Szövetség aktív ténykedésének eredménye az is, hogy jelentős mértékben fokozódott a társadalom gondja a tájékoztatási eszközök anyagi helyzete iránt, és ez a tevékenység is megfelelő helyet kapott a társadalmi-gazdasági tervezésben.

A JK SZ XI. kongresszusára készült jelentés rámutat továbbá arra is, hogy a Kommunista Szövetség és a Szocialista Szövetség együttes tevékenysége az elmúlt időszakban serkentőleg hatott a társadalmiasítás folyamatára és olyan társadalmi feltételek létrehozására, amelyek lehetővé teszik, hogy a tájékoztatási eszközök teljesebb és tárgyilagosabb módon ismertessék a társadalmi történéseket, és hogy mindinkább felelős szubjektumai legyenek társadalmunk öngazgatási fejlődésének.

A társadalmi befolyás fokozódását különösen a kiadói és programtanácsok megalakítása tette lehetővé. A kiadói és programtanácsokat a társadalmi-politikai szervezetek és közösségek, a társultmunka-szervezetek és más öngazgatási szervezetek küldöttei képezik, feladatuk pedig az, hogy társadalmi befolyást gyakoroljanak a tömegtájékoztatási eszközök tevékenységére. Ezeknek a kiadói és programtanácsoknak a feladata, hogy részletesen kidolgozzák és meghatározzák a tömegtájékoztatási eszközök programját, rendszeresen elemzik egy-egy időszakban kifejtett tevékenységet, figyelemmel kísérik a tájékoztatási eszközök pénzügyi helyzetét és véleményyt mondanak a tömegtájékoztatási eszközök terveiről. Tevékenységükért a tömegtájékoztatási eszköz alapítójának tartoznak felelősséggel.

* Jelentés a Jugoszláv Kommunista Szövetségnek és a JK SZ Központi Bizottságának a JK SZ tizedik és tizenegyedik kongresszusa közötti munkájáról.

Az elmúlt időszakban a kiadói és programtanácsok — mint ahogy azt a kongresszusi jelentés megállapítja — különböző tevékenységet fej-
tettek ki. Ott, ahol elmaradt az alapító gondoskodása és a tanácsok ma-
gukra hagyatottan tevékenykedtek, inkább csak formális munkáról be-
szélhetünk, amely teret adott a csoportérdek, a privatizáció és egyéb ön-
igazgatásellenes formák kialakulására. Ott viszont, ahol az alapítók, a
társadalmi-politikai szervezetek figyelemmel kísérték és támogatták a ki-
adói és programtanácsok tevékenységét eredményes munkáról és létjogo-
sultságuk igazolásáról beszélhetünk.

A JK SZ XI. kongresszusának határozattervezete az elkövetkező idő-
szakban is fokozott felelősséget ró a társadalmi-politikai szervezetekre
a tájékoztatási rendszerünk sikeres tevékenységének megvalósítása céljá-
ból. A határozattervezet kimondja, hogy a Kommunista Szövetség és a
többi szervezett társadalmi-politikai szervezet a jövőben még következe-
tesebben fog harcolni a tömegtájékoztatási eszközökre való társadalmi
befolyás érvényre juttatásáért és azoknak a társadalmi folyamatokba
való sokrétűbb és elkötelezettebb bekapcsolódásért.

Ilyen szempontból különösen a Szocialista Szövetségre hárul jelen-
tős feladat. A Szocialista Szövetség mint a szervezett erők széles körű
frontja és az öngazgatási érdekek összeegyeztetője a tájékoztatási esz-
közők bevonásával irányítja a társadalmi akciók megvalósítását. A Szo-
cialista Szövetségnek a helyi szervezetektől a szövetségi választmányig
azon kell fáradoznia, hogy elemezze és egészében megoldja a tömegtájé-
koztatási eszközökben jelentkező problémákat, és hogy gondoskodjon
azok felelősségérzetének, önállóságának, alkotókészségének és kritikai hoz-
záállásának fejlesztéséről.

A határozattervezetek ugyanakkor kimondják azt is, hogy a jövőben
feltétlenül gondoskodni kell a tömegtájékoztatási eszközök pénzügyi hely-
zetének megoldásáról, és fel kell kutatni a lehetőségeket az anyagi hely-
zet rendezése és a jobb minőségű tájékoztatás megszervezése érdekében.

A Kommunista Szövetségnek és a kommunistáknak külön is harcol-
niuk kell azért, hogy a tömegtájékoztatási eszközök alapítóinak a funk-
cióját a szocialista demokratikus erők gyakorolják, és hogy a tájékoz-
tatási eszközök és az alapítók egymás közötti viszonyát társadalmi meg-
állapodásokkal és öngazgatási megegyezésekkel szabályozzák a munka
szabad cseréje érvényre juttatásának érdekében.

Mindezt természetesen úgy érhetjük el, ha a tájékoztatási rend-
szerünkben a haladó társadalmi-politikai erők, élükön a KSZ-szel síkra-
szállnak azért, hogy e tevékenység valamennyi szubjektuma felelősség-
teljesen végezze el társadalmi kötelezettségét.

IRODALOM

1. A Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság Alkotmánya (1946).
2. A Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság Alkotmánya (1963).
3. A Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság Alkotmánya (1974).
4. Tito elnök beszámolója a JK SZ X. kongresszusán.
5. A JK SZ X. kongresszusának határozatai.
6. Sajtótörvény.
7. Igor Leandrov: Masovno komuniciranje kao naučna disciplina.
8. Mate Orec: Za jedinstveni sistem informisanja (Komunist, 1974. aug.).
9. A Jugoszláv Kommunista Szövetség XI. kongresszusa álláspontjai és okmányai elő-
készítésének alapvető tézisei.
10. Jelentés a Jugoszláv Kommunista Szövetségnek és a JK SZ Központi Bizottságának
a JK SZ tizedik és tizenegyedik kongresszusa közötti munkájáról.
11. Nacrti rezolucija za jedanaesti kongres SKJ.
12. Különféle tájékoztatás kérdéseivel foglalkozó szemináriumokon elhangzó előadások:
a) Ljiljana Bonović, Slobodan Marjanović és M. Mladenov: Uvod u sistem informisanja SFRJ;
b) Aleksandar Petković: Informisanje u delegatskom sistemu.